

Píseň: EZ 98 - Zpívejte Pánu nové písně + **modlitba;** **Čtení:**
Mk 14, 43-65

Milí přátelé,
minulý týden jsme se ještě vrátili k Poslední večeři, abychom do hloubky prozkoumali téma smlouvy mezi Bohem a člověkem, a tak i smlouvy mezi Bohem a člověkem skrze Ježíše Krista. Pak jsme se věnovali noci, kterou strávil Ježíš se svými učedníky v Getsemanské zahradě předtím, než byl odveden k soudu.

Zdůraznili jsme lidskost a lidství Ježíše v tomto příběhu - v pochybnostech, egocentrismu ale i závěrečném „tvá vůle se staň“. Avšak i Ježíš se takto modlil několikrát, nedošel pokoje a přijetí Boží vůle okamžitě a při prvním modlitebním zápasu.

Končili jsme pak přiblížením se toho, který Ježíše vydává.

Příchod Jidášův

Tím je samozřejmě Jidáš, který se od učedníků pravděpodobně vzdálil v době, kdy Ježíš s třemi nejbližšími odchází stranou aby se modlil. Uvědomme si, že bez přesné informace o místě, kde Ježíš je, by ho těžko v zahradě hledali. A také to, že jen první Ježíšův modlitební zápas trval hodinu (srv. Mk 14, 37) - což potom všechny tři! Jidáš tak měl dost času odejít do ani ne půl míle vzdáleného Jeruzaléma (či přímo na Chrátovou horu, mezi níž a Olivovou horou je Getsemanská zahrada).

Jidáš nebyl vyslán k zatčení Ježíše sám. Kněží, zákoníci a starší s ním poslali zástup ozbrojený meči a holemi (kraličtí: kyji), aby Ježíš neměl šanci uniknout. Nejsme ve filmu, kde na hlavního hrdinu přicházejí nepřátele po jednom a nebo takovým způsobem, že je může porazit. Přichází ozbrojený zástup desítek, možná stovek lidí.

To nám také prozrazuje, že nešlo o pravidelnou římskou armádu - tedy oficiální pořádkové síly. Ježíš byl zatčen a souzen synedriem potají, nikoli oficiálně. Dobře víme proč - obvinění proti

němu byla neprůkazná i pro synedrion¹ samotný. Natožpak aby se o věc starala římská správní moc. Tím větší pak bude její selhání v případě Ježíš Nazarateský.

Jidášova domluva

Jidáš se zástupem domluvil znamená, podle kterého poznají svou obět': „Ten kterého políbím, ten to je.“ To je nápadné: Jidáš neusiloval o zatčení ostatních učedníků. Ale proč o to neusilovali také Ježíšovi nepřátelé? Když už zlikvidovat nebezpečné hnutí, tak ho rozdrtit jednou ranou kompletně!

Avšak o nic takového nikomu nešlo. Velekněží a zákoníci hledali, jak by zahubili *Ježíše* (Mk 11, 18). Jeho učedníci nebyli problémem. Tím byl Ježíš tím, co a jak učil. O to větší je selhání učedníků, kteří se před pár hodinami dušovali, že Ježíše neopustí, i kdyby je to mělo stát život.

Klasickou scénu, při níž Jidáš prozrazuje Ježíšovu identitu lynčujícímu zástupu polibkem² asi všichni známe. Krom jiného je zřejmé, že Ježíše bylo potřeba identifikovat přímo na místě mezi dvanácti jeho učedníky (navíc za tmy!). Ale o tom, že jen málo lidí ho dokázalo bezpečně identifikovat, jsme již hovořili.

Avšak ona domluva Jidáše se zástupem, jak ji popisuje Marek, skrývá v českém překladu něco, co Marek sám napsal zřetelně: „Dávající pak jim dal (παραδιδωμι - paradidómi; v předchozích částech překládáno jako zradit!!!) znamená, řka, ten kterého filésó, ten to je.“

Zde tedy není problém ani pro Český ekumenický překlad přeložit paradidómi jako dát - dokonce jako „domluvil“. Proto jsem proti významu „zradit“ v předchozích oddílech tolik brojil a budu proti němu brojit dál. A za druhé: Řecké sloveso filó vlastně všichni známe např. ze slov hydrofilní či pedofilní. Řecké sloveso filó totiž znamená „milovat“ ve významu obdivu a úcty (jinou

¹ Nejvyšší židovská soudní instance té doby.

² Avšak uvědomme si, že co je pro nás dnes výrazem intimního až erotického vztahu (podobně např. v Japonsku) bylo ve starověkém Izraeli obvyklým gestem přivítání (srv. současně Rusko, Itálie). Tak např. Ezau políbil Jákoba, když se setkali dvacet let po Jákovově útěku z domova (Gn 33, 4).

láskou je agapé a ještě jinou je éros). Doslova tedy Marek napsal, že Jidáš domluvil zatčení toho, kterého Jidáš miluje. Význam tohoto slova jako „polibek“ přichází až později a je vždy spjato právě s vyjádřením původní emoce - lásky.

Je také nápadné, že v na jiných místech Písma, kde jistě jde o význam tohoto slova jakožto polibku, je sloveso filó užito v upravených tvarech. Např. jako katafiló v podobenství O Marnotratném synu (Lk 15, 20) nebo jako podstatné jméno filéma (Ř 16, 16; 1Kor 16, 20 atd.).

A poslední díl skládačky: Jidáš domluvil, aby ten identifikovaný byl odveden, dle kralického překladu, „opatrně“. Tedy ne „pod dozorem“. Jidáš domluvil, že Ježíš bude odveden v bezpečí - tedy nebude zlynčován, zabit ani zraněn. Řecké slovo ασφαλω (asfaló) znamená doslova „bezpečně“ ve smyslu ochrany před vnějším nebezpečím. Až v dalších významech také bezpečně ve smyslu „aby neutekl“.

Vždyť Jidáš věděl stejně dobře jako Ježíš, že Ježíš je nevinný a nemůže být spravedlivě odsouzen!

Následky

Po Ježíšově identifikaci už vše šlo ráz na ráz. Zástup se zmocnil Ježíše. Někdo z přítomných Dvanácti vytasil meč a uťal ucho jednomu ze zástupu - jednomu ze sluhů kněží.

A Ježíš tuto hrozící rvačku zarazil. Zrovna když se učedníci rozhodli bít se za svého Mistra i pro něj zemřít, tak je jejich Mistr zastavil. Zrovna když chtěli dostat svému slibu, že při něm budou, i kdyby měli zemřít, je jejich Mistr zastavil.

Samozřejmě, že Ježíše opustili a utekli. Vždyť Ježíš sám se odmítl bránit tomuto zatčení. Co měli dělat jiného? Jít s ním a zastat se ho v soudní při? Ale vždyť jednomu ze zástupu usekli ucho, jistě by se jejich hněv obrátil proti nim! Ale možná by jejich shodující se svědectví (srv. Mk 13, 56-59) odvrátila Ježíšovu smrt. A nebyl by to ještě větší problém?

Učedníci tedy chtěli dostat svému slibu. Jen ne Ježíšovským způsobem. Chtěli se bít a zabíjet a ubližovat. Chtěli svého

milovaného z problémů doslova „vysekat“. I kdyby to znamenalo ublížit jiným. I kdyby to znamenalo zabít jiné. To Ježíš odmítl³.

A ještě příšlému zástupu vynadal: Přišli jste na mě jako na povstalce, zbabělci. Přišli jste na mě, jako bych nebyl každý den v Chrámě za jasného dne. A tam jste na mě ani ruku nevztáhli.

Měl pravdu.

Epizodka s nahým mladíkem (Mk 14, 50-52) pak má dokreslit Ježíšovu opuštěnost. Přeci jen se našel jeden, který za Ježíšem šel, když ho odváděli. Ale i na toho se zástup vrhl. Tal raději utíkal nahý, než aby vytrval. Zajímavost tradice výkladu: Někteří komentátoři mají za to, že tímto mužem byl autor evangelia sám (Markovo jméno je mu však prisouzeno pouze tradicí, spis sám je anonymní). A že tato epizodka s nahým mladíkem je Markův způsob jak pokorně říct: Byl jsem u toho.

Jaká Písma se pak mají naplnit? Těžko říct, nenalezneme, že by Ježíš měl být zatčen v noci v zahradě Getsemane, ani křivě obviněn a nespravedlivě odsouzen... Pravděpodobně tím chce dát Marek najevo, že ačkoli přišla Ježíše zatknout malá armáda, Pánem situace zůstává Ježíš. Jde s nimi dobrovolně, celou svou moc podřizuje lidskému rozhodnutí, avšak nepřestává být Pánem celého dění. To je nápadné i při jeho výslechu před synedriem.

Ježíš před radou

Tak je Ježíš odveden před nejvyšší židovskou radu - synedriem. A přeci jen se našel jeden mezi učedníky, který za Mistrem šel až dovnitř veleknězova dvora - Petr tam čekal, co se bude dít. Při výslechu je však Ježíš sám - všichni od něho odpadli (Mk 14, 27). Jeho učedníci s ním nebudou ani až ho budou bít.

Uvnitř veleknězova domu pak pokračuje spiknutí proti Ježíšovi. Ježíš nebyl odveden k soudu, ale k veleknězi domů, kde byli shromážděni přívrženci usmrcení Ježíše. A snažili se najít

³ Krom jiného je zde také vidět důvěra ve vítězství spravedlnost a tak pravdy a lásky. Zatčení samo o sobě přece nic neznamená, pokud jsem nevinný - tak proč se bránit? To může situaci jen zhoršit. Bohužel i v současné společnosti jsou pouze zatčení lidé často stigmatizováni okolní společností. Jak málo lidí se věrně drží presumpce nevinyl!

svědectví proti němu. To však nenacházeli. Ba dokonce se svědci rozcházelí ve svých výpovědích. Přesto se nikdo ze spiklenců nedal oblomit očividnou pravdou, že Ježíš je nevinný.

Dokonce, když se zdálo, že není na základě čeho Ježíše obvinít, další proti němu křivě svědčili o zboření chrámu a jeho opětovném postavení nikoli lidskýma rukama⁴ (Mk 14, 58). Což pak Jan ve svém podání evangelia zachycuje také trochu jinak (J 2, 19). A Marek toto svědectví rovnou označuje jako „křivé“. A ani na tomto se „svědci“ neshodli. Shodnout se na lži je mnohem obtížnější, než na prosté pravdě.

Ježíš prostě byl nevinen. Tak zbývá jediné - obžalovaný se musí přiznat. Trik, který je dodnes používán zcela běžně. Nejsou-li důkazy, donutíme obžalovaného k přiznání. Třeba i tím, že ho budeme mlátit, nedostane najíst, neumožníme mu spát... Třeba i kdyby byl nevinen, donutíme ho se přiznat za pomoci mučení a týrání.

Tak je celý proces proti Ježíšovi přestoupením základních práv tehdejšího židovství, kterými disponoval obžalovaný a kterými byl chráněn⁵. Jde o proces falešný, podvodný a vykonstruovaný. A přesto v něm nakonec zvítězil Kristus, stejně jako mnohem později např. Milada Horáková. Jen za toto vítězství pravdy a spravedlnosti položili život.

Tak se opět zeptal velekněz, jako už několikrát před tím: „σὺ εἶ ὁ χριστὸς?“ (sí ei hó Christos?). To, co učedníci vyznali v Mk 8, 29 oznamovací větou, klade slovo od slova velekněz jako otázku.

A, na rozdíl od učedníků, kterým Ježíš přikázal o tomto vyznání mlčet, slyší velekněz Kaifáš odpověď: „Já jsem. A uzříte Syna člověka sedět po pravici Všemohoucího a přicházet s oblaky nebeskými.“

⁴ Jde o velmi závažné obvinění, neboť jde o obvinění z terorismu (srv. dnešní dobu) a ještě ke všemu na náboženský symbol. Takový čin byl už v tehdejší římské době považován za jeden z nejhrošších. Je také nápadné, že evangelia pozdější (Lk a J) toto obvinění vypouští, neb píší jistojistě až po pádu Chrámu r. 70.

⁵ Např. že je nezbytné shodné svědectví alespoň dvou svědků - Dt 17, 6 + 19, 15. Zejména pokud šlo o obvinění z hrdelního zločinu.

Jsou to Ježíšovi nepřátelé, kteří jako jediní slyší Ježíšovu sebeidentifikaci. Nikdo jiný tímto činem požehnán nebyl. Ježíš mohl mlčet a byl by propuštěn. Avšak raději promluvil, ačkoli až po několikerém položení otázky (Mk 14, 61). Tak se vrací Ježíšův zápas z Getsemane, který se zdál být vybojovaný. Kdyby i na opětovné položení otázky Kaifášem mlčel, hořkému kalichu by se vyhnul. Nakonec však Ježíš veřejně vyzná, kým je. Tak čtenář konečně slyší odpověď na otázku „Kdo to jen je?“ (Již Mk 4, 41). A Ježíš zpečetuje svůj pozemský osud: Zemře. Přitom mohl povolat tolik svědků svých božských činů!

Ježíš však dobře ví, že člověk, který pravdu vidět nechce, ji bude odmítat i tváří v tvář nezvratným důkazům. Tak Bůh i v Kristu ctí lidské rozhodnutí: Nechceš vidět pravdu, člověče? Chceš dobrovolně a rád zůstat ve tmě? Tak prosím. Mou vůli tvé rozhodnutí nezastaví.

Ale ani toto Ježíšovo vyznání s veleknězem nehne. Naopak, využije jich k likvidaci Ježíše - vždyť se rouhal!

Je velmi pravděpodobné, že slavné výroky Janova podání evangelia „Já jsem... (cesta i pravda i život atd.)“ byly inspirovány právě tímto Markovým „já jsem“, jakožto přiznáním Ježíšovým ke svému Synovství a tak k tomu, kým plně je.

Trochu zvláštním momentem v tom všem je veleknězovo roztržení roucha. To je čin v Písmu vcelku běžný. Avšak vyjadřuje hluboký smutek, zklamání, zděšení (např.: Gn 37, 29; Joz 7, 6; 2Sam 13, 31 atd.). Nikoli radost či vítězství. Proč by Kaifáš v reakci na Ježíšovo přiznání činil gesto hlubokého smutku?

Možná na Kaifáše zapůsobilo Ježíšovo mlčení tváří v tvář řadě krivých a sprostých obvinění. Kolik z nás dokáže zůstat klidných, když nám někdo do očí lže o nás samotných - a navíc ještě před druhými? Možná Kaifáš nechtěl Ježíše zlikvidovat - možná doufal, že Ježíš odmítne tuto jedinou důležitou otázku zodpovědět a bude ho moci propustit. Možná Kaifáš Ježíše hluboce respektoval jako reformátora a učitele Tóry. A když uslyšel Ježíšův nárok na božství, propadl hlubokému smutku. To také vysvětluje, proč se ptá zbytku rady: „Co o tom soudíte?“

Zdá se, že Ježíše nechtěl zlikvidovat ani Kaifáš a očividně ne ani Pilát - o tom více příště. Ale že se nechali ukecat a zvalcovat těmi, kteří neměli pravomoc k takovému rozhodnutí. Kaifáš částí synedria (Josef z Arimatie byl také členem!) a Pilát shromážděným zástupem.

Ponížení

A pak už začala Ježíšova poslední cesta plná ponížení: Někteří z této rady na něj plivali, zesměšňovali ho, tloukli ho a posmívali se mu. Ba dokonce ne jen členové rady, ale i jejich sluhové se zapojili a tloukli Ježíše do tváře. Slova hýbou, příklady táhnou.

Posměch a ponižování budou Ježíše provázet dál: Až si lid vybere raději vraha (Mk 15, 7-15) než učitele pokoje, moudrosti, lásky a pravdy. Až ho vojáci budou tlouct a dělat z něj krále (Mk 15, 16-20). Až bude viset na kříži (Mk 15, 29-32). A Ježíš nepromluví slova. Snad až na ono známé „ty sám to říkáš“.

Závěr

Tak snad lépe rozumíme, proč Ježíš prosil o odebrání tohoto hořkého kalicha. Nejde jen o obyčejnou fyzickou smrt, která by trvala zlomek okamžiku. Ježíš pro hřích nás všech podstoupil nezměrné tupení, zesměšňování, lži, mlácení, výsměch. Ba dokonce i od těch, kteří budou ukřižováni spolu s ním. A nakonec několikahodinové umírání udušením. A jediné, co řekne, bude volání po svém Otci těsně před svou smrtí (Mk 15, 34).

Měl se Ježíš bránit? Vždyť byl nevinný! Měli se za něj bít jeho učedníci? Vždyť byl nevinný! Měl mlčet i na opakovanou Kaifášovu otázku, zda je Mesiášem, tedy Kristem, tedy Pomazaným? Ale vždyť jím byl!

Píseň: EZ 636 - Z tvé ruky, Pane můj+ **Modlitba Páně**

Rozhovor

Příště: Mk 14, 66 - 15, 15